

บทที่ 3 สถานการณ์สิ่งแวดล้อมมนุษย์

3.1 สิ่งแวดล้อมเมืองและชุมชน

จากนโยบายการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจในภาคมหานครและภูมิภาค ได้ก่อให้เกิดการกระจายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ฐานเศรษฐกิจหลักภาคมหานครในช่วงระยะสองทศวรรษที่ผ่านมา ได้ส่งผลให้สังคมเดินโตขึ้นอย่างรวดเร็ว และได้เปลี่ยนโครงสร้างสังคมไทยจากสังคมชนบท ไปสู่การเป็นสังคมเมืองมากขึ้น เป็นเหตุให้เมืองขยายตัวและเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่มีความสมดุลก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมเปลี่ยนไปในทางที่เสื่อมลง เกิดการขยายตัวอย่างไม่เป็นระเบียบของเมือง เกิดปัญหาความชัดแคลนที่อยู่อาศัยปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาราจรและมลพิษ เมืองต้องประสบกับปัญหาภัยคุกคามเนื่องมาจากแนวทางการพัฒนาที่ผ่านมาขาดการพิจารณาถึงข้อความสามารถในการรองรับของเมืองในอนาคต หากแผนการจัดการที่ดี และไม่ได้ระหนักถึงภัยคุกคามที่เกิดจากปัญหาความเสื่อม 逼迫ของระบบนิเวศน์ ซึ่งมนุษย์จำเป็นต้องพึ่งพาเพื่อให้มีความเป็นอยู่ที่ดี ในขณะที่เมืองกำลังเผชิญอยู่กับปัญหาความไม่สมดุล การพัฒนาในส่วนภาคชนบทก็ยังคงแยลงตามไป ภาคการเกษตรถูกทอดทิ้ง ระบบครอบครัว เครือญาติแตกสลาย ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นเสื่อม 逼迫ลงโดยไม่มีสิ่งใหม่เข้าทดแทน เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาระหว่างพื้นที่เมืองกับชนบทมาโดยตลอด ประเด็นปัญหาเหล่านี้ทำให้ประชาชนเริ่มตระหนักรู้ว่าการไปสู่สังคมที่พึ่งปรารถนาได้ก็คือ การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมุ่งไปยังการมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายเพื่อการปรับปรุงคุณภาพของเมืองให้เป็นเมืองที่น่าอยู่และชุมชนน่าอยู่อย่างยั่งยืน การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ของชุมชนเมืองขนาดต่างๆ ผลกระทบการพัฒนาดังกล่าวได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ในชุมชนและทำให้เกิดปัญหาด้านการจัดการสภาพแวดล้อมภายในชุมชน ดังนี้

1. ปัญหาทางด้านทัศนียภาพของเมืองและการสูญเสียเอกลักษณ์ของเมือง

เนื่องจากสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของชุมชนเมืองมีลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งส่วนใหญ่ต้องรับมือกับภัยธรรมชาติที่สำคัญ เช่น น้ำท่วม น้ำแล้ง และภัยไฟป่า อย่างไรก็ตามปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อก่อสร้างพัฒนาเมืองมาโดยลำดับ โดยขาดการวางแผนหลักของการพัฒนาเมืองในระยะยาว ขาดมาตรการควบคุมการพัฒนา ทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ของเมืองการปรับเปลี่ยนสภาพทางกายภาพของเมืองไม่กลมกลืนกับสภาพธรรมชาติ การลุกค้าและระบบของเสียงลงสู่แม่น้ำลำคลองทำให้ขาดความเส้นทางการไหลของลำน้ำจันเป็นอุปสรรคในการระบายน้ำ และเป็นที่สะสมของกากตะกอนเน่าเสีย ที่คั่นบางย่านใช้ประโยชน์เต็มที่จนแออัด บางแห่งถูกทิ้งไว้กร้างกลایเป็นที่ทิ้งขยะ และพบว่ามีการเดินสายไฟฟ้า โทรศัพท์ การก่อสร้าง เพื่อวางแนวเส้นท่อส่งน้ำประปา ตลอดจนการติดตั้งป้ายโฆษณาไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยทำให้เกิดเป็นปัญหาทัศนียภาพของเมือง เนื่องจาก ขาดการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณูปการ ให้กับชุมชน และขาดการควบคุมกำกับการติดตั้งป้าย

2. ปัญหาสิ่งแวดล้อมและชาติระบบท้าทายในการด้านสิ่งแวดล้อมของเมือง

เนื่องจากชุมชนเมืองมีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นและเป็นจำนวนมากประกอบกับมีการใช้ประโยชน์บนที่ดินที่สูงเกินศักยภาพของรับของธรรมชาติ จึงจำเป็นต้องอาศัยระบบการรองรับที่มุ่งสร้างขึ้นเพื่อช่วยแก้ไขเบ้าภาระ นั่นคือระบบสาธารณูปการขั้นพื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ระบบระบายน้ำและบำบัดน้ำเสีย ระบบระบายน้ำ การเก็บขยะและกำจัดขยะ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม โดยมีสถานภาพปัจจุบันของการจัดบริการระบบสาธารณูปการด้านสิ่งแวดล้อม ดังนี้

- ระบบระบายน้ำ พบร้า ระบบระบายน้ำยังไม่ครอบคลุมพื้นที่และไม่มีประสิทธิภาพ
- ระบบระบายน้ำและบำบัดน้ำเสีย พบร้า ทม.น่าน และ ทม.พิจิตร เท่านั้นที่มีระบบระบายน้ำและบำบัดน้ำเสีย แต่ ระบบบำบัดน้ำเสียขั้นใช้การ ได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ ส่วน ทน.พิษณุโลกยังอยู่ระหว่างการก่อสร้าง
- การกำจัดขยะมูลฝอย พบร้า ทน.พิษณุโลกแม้ว่ามีการก่อสร้างระบบ กำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกหลักสุขाचีวิตแล้ว แต่ก็ยังมีปัญหาความชัดแยกกันคนในพื้นที่อยู่

3. ปัญหาขาดพื้นที่ส่วนสาธารณูปการและพื้นที่สีเขียวสำหรับการจัดบริการส่วนสาธารณูปการ

ตามมาตรฐานของการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย ได้กำหนดให้ชุมชนเมืองมีพื้นที่ส่วนสาธารณูปการ 1.8 ไร่ ต่อประชากร 1,000 คน

4. ปัญหาชุมชนแออัด

จากสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมประกอบกับมีจำนวนประชากร ในเขตเมืองที่เพิ่มขึ้น และมีการอพยพเข้ายังกันของประชาชนจากชนบทเข้าไปตั้งถิ่นฐานที่มาหากินในเมืองจนทำให้พื้นที่บางส่วนกลายเป็นที่พักอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นจนแออัด และบางส่วนมีการปลูกสร้างบ้านเรือนที่ไม่ถูกสุขลักษณะ จนกลายเป็นแหล่งเสื่อมโทรม ซึ่งเป็นปัญหาต่อสุขภาพ อนามัยของประชาชนและเป็นปัญหาที่คนเมือง

5. ปัญหาผลกระทบจากสถานประกอบการ

ส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีวกรรมเกษตร ดังนั้น จึงมีสถานประกอบการและโรงงานอุตสาหกรรมประรูปผลผลิตทางการเกษตรตั้งเป็นจำนวนมาก ซึ่งผลจากการประกอบกิจการดังกล่าว นอกจากจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมแล้ว ยังก่อปัญหามลพิษและความเดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนชนบท ใกล้เคียง

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรในเขตและนอกเขตเทศบาล อัตราการเปลี่ยนแปลงและความหนาแน่นของประชากรในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 3

จังหวัด	จำนวนประชากร		จำนวนคนย้ายเข้า		จำนวนคนย้ายออก		อัตราการเปลี่ยนแปลงของประชากรเมื่อเปรียบเทียบกับปีที่แล้ว		ความหนาแน่นของประชากร(ต่อ ตร.กม.)	
	ในเขต	นอกเขต	ในเขต	นอกเขต	ในเขต	นอกเขต	ในเขต	นอกเขต	ในเขต	นอกเขต
น่าน	59,254	428,488	3,198	15,024	4,807	12,268	0.06	0.02	992.53	37.54
อุตรดิตถ์	101,207	380,433	5,415	13,486	8,140	11,012	0.86	-1.09	1098	49
พิษณุโลก	148,356	719,000	9,961	42,795	17,081	36,759	-0.71	0.10	864.95	67.55
พิจิตร	114,093	483,789	6,661	22,079	7,103	16,023	-1.21	1.54	1,551	59
รวม	422,910	2,011,710	25,205	93,384	37,131	76,062	-1.13	0.87	2,953.78	53.01

ที่มา : สำนักงานสถิติจังหวัดน่าน พิษณุโลก อุตรดิตถ์ พิจิตร ปี 2547.

ในด้านการเสริมสร้างการพัฒนาเศรษฐกิจในภูมิภาคและท่องเที่ยวการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ผ่านมาเรื่องที่จำเป็นต้องเร่งรัดดำเนินการต่อไป เนื่องจากยังคงมีสภาพปัญหาเกิดขึ้นกับพื้นที่เมืองและชนบทของประเทศ ได้แก่

1 ด้านการพัฒนาเมือง

(1) นโยบายการพัฒนาเมืองของประเทศไทยความชัดเจน ทั้งรูปแบบและทิศทางไม่ได้ใช้งานเมืองเป็นกรอบขึ้นนำการขยายตัวของเมือง ทำให้เกิดปัญหาด้านการประสานการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ ไม่ได้ใช้เทคนิคการกำหนดปริมาณการจัดการพื้นฐานต่อความหนาแน่นของประชากรและขนาดอาคาร

(2) ระบบนิเวศของเมือง การพัฒนาเมืองขาดการพิจารณาถึงปัจจัยทางด้านความสามารถในการรองรับของเมืองในอนาคต หากแผนการจัดการที่ดี พื้นที่เมืองขยายตัวรุกคล้ำพื้นที่ชนบทรอบด้านทำให้เกิดปัญหาชุมชนแออัดปัญหามลพิษด้านต่าง ๆ หากการพัฒนาที่เชื่อมโยงระหว่างภาคชนบทและเมือง เกิดการแย่งชิงการใช้ทรัพยากรระหว่างเมืองและชนบทนำไปสู่ความขัดแย้งในสังคม การสร้างอาชาราหลายพื้นที่ขาดสูญทรัพยากรและความเป็นระเบียบเรียบร้อย หากการคำนึงถึงเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของท้องถิ่น หน่วยงานท้องถิ่นไม่สามารถจัดระเบียบพื้นที่ในเขตเมืองซึ่งเป็นพื้นที่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานอื่น ขาดสิ่งจูงใจในการลงรัฐกิจเพิ่มพื้นที่สีเขียวเมือง หากประสิทธิภาพการจัดเก็บขยะและการกำจัดขยะและขาดพื้นที่กำจัดขยะ

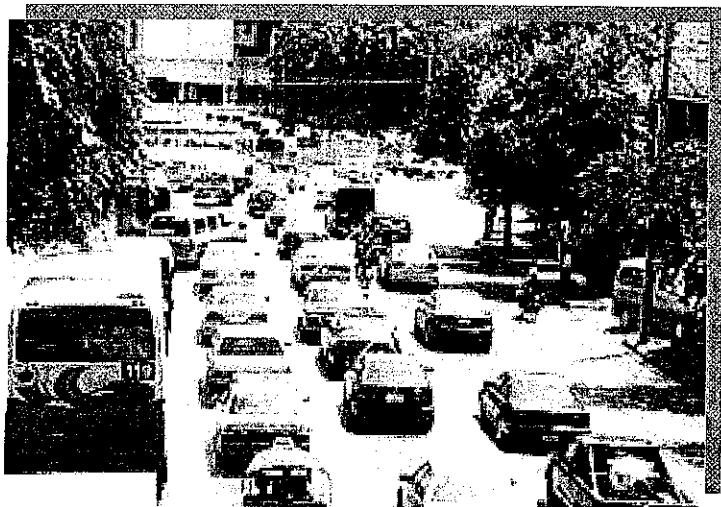
(3) ปัญหาการจราจรและการบนส่งในปัจจุบัน มีสาเหตุหลักมาจากการต้องการในการเดินทางของประชาชนที่มีอยู่สูงมาก แต่ขาดความสามารถในการพัฒนาระบบการจราจรและขนส่งสู่ภูมิภาคโดยปัญหาโครงสร้างของเมืองที่เดินทางในลักษณะที่ไม่เพียงประสงค์ และอัตราการก่อสร้างขยายถนนเพิ่มทำให้ต้องกว่าอัตรา

การเพิ่มความต้องการในการเดินทางของประชาชน ซึ่งในปัจจุบัน เทคโนโลยีกำลังประสบปัญหา การจราจรเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

(4) ขาดการปลูกจิตสำนึกให้

ประชาชนร่วมมือร่วมใจกันพื้นฟูและ
อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและ

ภูมิปัญญาของท้องถิ่นไว้ การดำเนินงานที่ผ่านมาเป็นการดำเนินงานของหน่วยงานในภาครัฐ ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของเมืองของตนเอง

ภาพที่ 3.1 ปัญหาการจราจรที่ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ

2 ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

ในระยะที่ผ่านมา การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่เขตเมืองและเขตชนบทยังคงไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพการก่อสร้างและงานบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐาน หลายโครงการต้องชะลอการดำเนินการออกไปเนื่องจากสภาพวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศไทย แม้ว่าในหลายโครงการได้ให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนแต่กระแสเรียกร้องด้านการของประชาชนในการรับบริการพื้นฐานที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการให้บริการยังคงมีอยู่ ปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในแต่ละด้าน คือ

(1) การคมนาคม สภาพโครงข่ายถนนในเขตเมืองที่มีอยู่แล้วในปัจจุบัน ไม่เพียงพอสนับสนุนภาระบนท้องถนนที่มีจำนวนมากเกินขีดความสามารถในการเดินทางที่จะให้บริการในระดับที่รับได้ และโครงข่ายถนนก็ยังไม่สมบูรณ์ และขาดการเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบรวมถึงปัญหาการดำเนินงานของหน่วยงานสาธารณูปโภคที่ขาดการประสานแผนการปฏิบัติงานร่วมกันในพื้นที่ถนน ทำให้ต้องขุดถนนช้าช้อน ผิวถนนชำรุดเสียหาย การจราจรติดขัด ประชาชนได้รับความเดือดร้อนจากการใช้ถนน สำหรับในพื้นที่เขตเมืองและภาระทางานคร ได้มีความพยายามก่อสร้างถนนสายหลัก สายรอง เชื่อมถนน ต่อ ก ซอย ปรับปรุงขยายถนนและสะพาน ก่อสร้างสะพานอุโมงค์บริเวณทางแยก แต่ก็ดำเนินงานได้ล่าช้า ระบบขนส่งมวลชนสาธารณะได้เข้ามารับบทบาทในการเดินทางที่มีประสิทธิภาพให้แก่ประชาชนได้ระดับหนึ่ง แต่ก็ยังไม่สามารถเชื่อมต่อขยายระหว่างแหล่งงานไปยังแหล่งที่พักอาศัยของประชาชนได้อย่างสมบูรณ์ สำหรับในเขตชนบทหมู่บ้านส่วนใหญ่ไม่ได้รับความเดือดร้อนในการคมนาคม

(2) แหล่งน้ำและระบบประปา ปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่ออุปโภค บริโภคน้ำเพื่อการเกษตร และน้ำเพื่อภาคการผลิตอุตสาหกรรม มีสาเหตุมาจากการแปรปรวนของสภาพดินฟ้า อากาศ ระบบนิเวศวิถุการทำลายแหล่งน้ำธรรมชาติตื้นเขินและถูกมนุษย์รุกรุกร การขาดแคลนน้ำและประชาชนใช้น้ำอย่างฟุ่มเฟือย ทำให้ในเขตชนบทเกิดการขาดแคลนน้ำ ทั้งน้ำผิวดินและน้ำใต้ดินจนไม่สามารถชดเชยน้ำที่ตื้น เจาะบ่อน้ำคาก รวมทั้งระบบ

ประปาได้ นอกจานี้ แหล่งน้ำที่มีอยู่เดิมในเขตชนบทบางแห่งยังขาดการดูแล และบำรุงรักษาเพื่อให้ใช้การได้ ตลอดทั้งปี หากการบริหารจัดการทรัพยากร่น้ำตามพื้นที่ลุ่มน้ำต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ประชาชนขาดจิตสำนึกระหว่างใช้น้ำอย่างประยุคและขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ดูแล รักษาแหล่งน้ำสำหรับในเขต กรุงเทพมหานครและปริมณฑลระบบการผลิตและจ่ายน้ำประปาไม่เพียงพอ กับความต้องการของประชาชน การ อุปโภค บริโภค และของภาคเอกชนในการประกอบกิจการ เนื่องจากแหล่งน้ำดินเสื่อมโทรมและมีคุณภาพต่ำกว่า มาตรฐาน ระบบห่อจ่ายน้ำส่วนใหญ่เก่าและชำรุดมีอัตราการสูญเสียน้ำในอัตราสูง ทำให้การให้บริการน้ำประปา ไม่ทั่วถึง ในช่วงฤดูร้อน ได้เกิดปัญหาอุทกภัยน้ำท่วมพื้นที่เกษตร พื้นที่ชุมชนเมืองสาเหตุมาจากการฝนตกในที่ลุ่มน้ำ น้ำในแม่น้ำมีระดับสูง น้ำทะเลขัน แผ่นดินหลุด แม่น้ำลามาร คลองและลำرجานาชารยะสูกถนน ถูกกรอกล้า ตื้นเขิน ทางระบายน้ำธรรมชาติขาดการบำรุงรักษาทำให้ไม่สามารถไม่สามารถใช้ประโยชน์สาธารณะหรือระบายน้ำได้ เมื่อเดิม สร้างความสูญเสียแก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในทุก ๆ ปี

แนวโน้มของปัญหาเมืองและชุมชนเมือง

1. ปัญหาด้านทศนิยภาพและการสูญเสียเอกสารทั้งหมดของเมือง พบว่าพื้นที่ที่มีแนวโน้มที่จะเกิดปัญหารุนแรง ได้แก่ ทบ.พิษณุโลก ทบ.น่าน ทบ.อุตรดิตถ์ ทบ.พิจิตร ตามลำดับ
2. ปัญหาสิ่งแวดล้อม พบว่าพื้นที่ที่มีแนวโน้มที่จะเกิดปัญหารุนแรง ได้แก่ ทบ.พิษณุโลก ทบ.อุตรดิตถ์ ทบ.น่าน ทบ.พิจิตร ตามลำดับ
3. ปัญหาขาดแคลนพื้นที่ส่วนสาธารณะและพื้นที่สีเขียว พบว่าพื้นที่ที่มีแนวโน้มที่จะเกิดปัญหารุนแรง ได้แก่ ทบ.พิจิตร ทบ.น่าน ทบ.อุตรดิตถ์ ตามลำดับ
4. ปัญหาชุมชนแออัด พบว่าพื้นที่ที่มีแนวโน้มที่จะเกิดมีปัญหารุนแรง ได้แก่ ทบ.พิษณุโลก ทบ.พิจิตร และ ทบ.อุตรดิตถ์ ตามลำดับ ตามตารางที่ 4.1

แนวทางการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมเมือง

1. วางแผนและผังเมืองให้มีสัดส่วนการใช้ที่ดินที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง
2. ปรับปรุงกลไกการบริหารจัดการเมืองโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในพัฒนาเมือง
3. รัฐควรส่งเสริมให้มีการตั้งถิ่นฐานชุมชนขนาดเล็ก และมีเครือข่ายกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ไม่กระชากตัว แต่สามารถใช้สาธารณูปโภคและสาธารณูปการพื้นฐานร่วมกันได้
4. ให้มีการบังคับใช้ แกะ ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองอย่างเคร่งครัด เช่น กฎหมายที่เกี่ยวกับการก่อสร้างอาคาร การรักษาความสะอาด การผังเมือง

3.2 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ มีความสำคัญและมีค่า 10 เม.ค 2510 บกบาทต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ดังนี้ การรักษาแหล่งธรรมชาติให้คงคุณค่าอยู่ต่อไป จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับแหล่งธรรมชาตินั้น การที่สิ่งแวดล้อมแหล่งธรรมชาติดีย่อมทำให้สภาพชุมชนดีตามไปด้วย ในทางตรงข้าม หากสิ่งแวดล้อมธรรมชาติเสื่อมโทรมย่อมมีผลกระทบต่อพื้นฐานหลักในการดำรงชีวิตและการพัฒนาทางจิตใจ รวมทั้งก่อให้เกิดปัญหาต่อเนื่องทางสังคมได้

ธรรมชาติในที่นี้หมายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ประเภทแรก ได้แก่ ธรรมชาติที่มีการเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงและพื้นฟูคืนสู่สภาพเดิมได้โดยระบบของตัวเอง เช่น ป่าไม้ ทุ่งหญ้า สัตว์ป่า และอุทัยานต่างๆ ส่วนประเภทที่ 2 ได้แก่ ธรรมชาติที่ไม่สามารถเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง หรือพื้นฟูสู่สภาพเดิมได้ เมื่อถูกทำลายก็หมดสภาพไป เช่น ภูเขา ถ้ำ น้ำตก เกาะ หนอง บึง เป็นต้น ธรรมชาติทั้ง 2 ประเภท เป็นสิ่งที่มีคุณค่าเชิงคุณภาพทางสังคม ทางวิทยาการ ทางสุนทรียภาพ ซึ่งมีความสำคัญในฐานะที่เป็นสิ่งแวดล้อมที่ควรอนุรักษ์ และเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดว่าประเทศไทยมีสิ่งดึงดูดการท่องเที่ยวและมีความสำคัญทางวิชาการอยู่มาก many

ในปัจจุบันพบว่า แหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ ได้แก่ ภูเขา ถ้ำ น้ำตก เกาะแก่ง ทะเลสาบ หนอง บึง และแหล่งศักดิ์สิทธิ์ ไม่ใช่แค่ที่ตั้งที่สวยงามแต่เป็นแหล่งที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ ระบบนิเวศที่สมบูรณ์เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเมื่อการขยายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ใหม่ โดยเฉพาะแหล่งธรรมชาติที่มีความสวยงาม มีความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบวนวัฏที่สมบูรณ์เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเมื่อการขยายพื้นที่ท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติแห่งใหม่ กิจกรรมการพัฒนาต่างๆเพื่อรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ ระบบนิเวศที่สมบูรณ์เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นตามมา หากการกระทำการเหล่านี้ดำเนินไปโดยขาดความเข้าใจในสภาพพื้นที่จะส่งผลกระทบต่อธรรมชาติหรือระบบนิเวศ ก็อาจทำให้เกิดความเสื่อมโทรมหรือสูญเสียได้ง่าย

สถานการณ์ปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2546 – 2547 พบว่า สภาพปัญหาและสาเหตุคล้ายคลึงกันกับสภาพปัญหาที่เคยเกิดขึ้นในอดีต เช่น ปัญหาแหล่งธรรมชาติเสื่อมโทรม ภาวะมลพิษ การบุกรุกที่สาหารณะประโภชน์อារามสิ่งปลูกสร้างที่ไม่เหมาะสม การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกโดยไม่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมและปัญหาการกระทำการที่ก่อให้เกิดผลกระทบในแหล่งธรรมชาติ ซึ่งปัญหาดังกล่าวมีมูลเหตุมาจากมนุษย์ทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามมีหลายกรณีที่ได้เกิดขึ้น หรือมีแนวโน้มที่เกิดขึ้นแต่ด้วยกลไกการกระทำที่อยู่ในปัจจุบัน ได้พิจารณากำหนดมาตรการให้กิจกรรมการพัฒนาที่จะมีขึ้นในแหล่งธรรมชาติ อยู่ในสภาพที่ควบคุมดูแลได้โดยไม่ทำลายสภาพธรรมชาติให้ด้อยคุณค่าลงไป กิจกรรมการพัฒนาดังกล่าวอาทิเช่น การก่อสร้างอาคารสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว

ในแหล่งธรรมชาติที่มีความสำคัญด้านโบราณคดี หรือแหล่งธรรมชาติที่มีคุณค่าทางระบบนิเวศ การปรับปรุงสภาพธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยวจนเกินขีดความสามารถที่ธรรมชาติจะรองรับได้ รวมทั้งการจัดกิจกรรมที่ไม่เห็นจะสูญในแหล่งธรรมชาติอาจกระทบต่อระบบนิเวศในบริเวณใกล้เคียง ธรรมชาติเหล่านี้ประสบกับปัญหาอันเนื่องมาจากการกระทำโดยธรรมชาติที่เสื่อมสภาพตามกาลเวลา และเกิดจากการกระทำการของมนุษย์ที่เข้ามาตักตวงผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจุบันการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวของประเทศไทย การขยายตัวอย่างก้าวกระโดด ในปี พ.ศ.2543 มีปริมาณการขยายตัวของจำนวนนักท่องเที่ยวมากกว่า 4 ล้านคน มีแนวโน้มการขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาอย่างต่อเนื่อง จังหวัดพิษณุโลกมีจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุด 2,045,503 คน รองลงมา ได้แก่ จังหวัดน่าน และอุตรดิตถ์ ตามลำดับ รายได้ที่ได้จากการท่องเที่ยวในปี 2547 ของพื้นที่ 4 จังหวัดเพิ่มขึ้น ประมาณร้อยละ 25-30 โดยทุกจังหวัดมีแนวโน้มที่ได้จากการท่องเที่ยวในอัตราเพิ่มขึ้น อัตราการเข้าพักของนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 5-10 รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4-3

ตารางที่ 3.2 สถิตินักท่องเที่ยวรายจังหวัดของพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 3 ปี 2546 - 2547

จังหวัด	นักท่องเที่ยว (คน)			รายได้ (ล้านบาท)			อัตราการเข้าพัก		
	ปี 2546	ปี 2547	D (%)	ปี 2546	ปี 2547	D (%)	ปี 2546	ปี 2547	D (%)
น่าน	472,188	445,998	-2.61	580.48	650.51	+7.0	330,214	325,749	-4.4
อุตรดิตถ์	461,396	503,265	+4.18	440.26	517.40	+7.7	290,124	334,542	+4.4
พิษณุโลก	1,949,752	2,045,503	+9.57	5003.94	5313.75	+30	1,525,729	1,587,300	+6.1
พิจิตร	209,431	225,567	+1.61	173.60	180.81	+0.7	116,047	114,668	-1.3

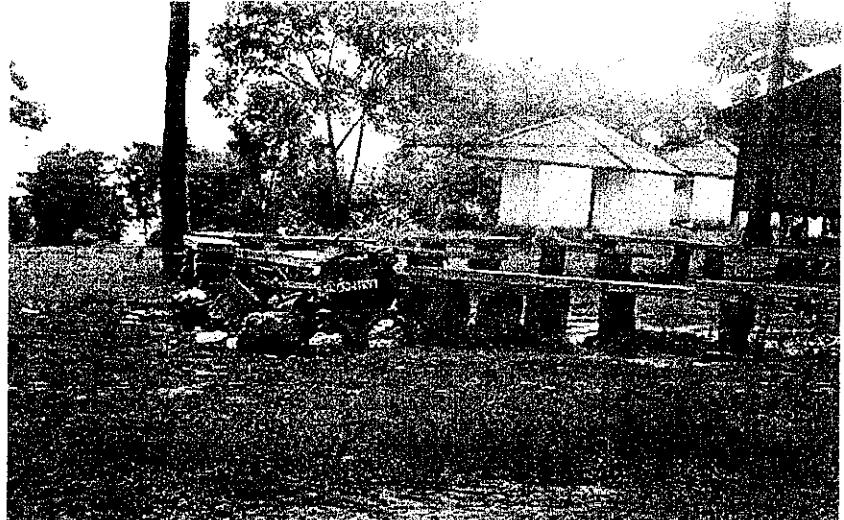
ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2547.

หมายเหตุ : D หมายถึง เปรอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลง (+) เพิ่มขึ้น (-) ลดลง

ด้วยสาเหตุดังกล่าวจึงทำให้แหล่งธรรมชาติต้องรองรับนักท่องเที่ยวมากขึ้นทุกปี และส่งผลกระทบต่อแหล่งธรรมชาติต่างๆ เช่น

- ปัญหาด้านเบี่ยงเบี้ยน น้ำเสีย และความสกปรก เป็นต้น
- ปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และบุกรุกพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเพื่อประกอบอาชีพ เช่น ร้านขายของ แผงลอย เป็นต้น
- ปัญหาสถานที่พักนักท่องเที่ยวไม่เพียงพอ และคุณภาพของธุรกิจบริการท่องเที่ยวไม่ได้มาตรฐานสากลในบางพื้นที่ ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมแก่แหล่งท่องเที่ยว เช่น สถานที่พักเรือนศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เป็นต้น
- ปัญหาการคมนาคม ไม่สะดวกต่อการเดินทางหรือ ไม่มีถนนเข้าถึง เป็นต้น

อย่างไรก็ตามพบว่าปัญหาหนึ่งที่เป็นสาเหตุสำคัญในการทำลายสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ คือ ขาดการจัดการที่เหมาะสม ซึ่งอาจารวุฒิ หน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องของด้านบทกฎหมายที่จะคุ้มครองสิ่งเหล่านี้ไว้ให้เป็นประโยชน์ที่จะเกือบถูกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การจัดการที่ถูกต้องเป็นสิ่งที่จำเป็น ซึ่งจะต้องพิจารณาตั้งแต่เริ่มแรกว่า

ภาพที่ 3.2 ปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในแหล่งธรรมชาติ

มีหน่วยงานที่รับผิดชอบอยู่หรือไม่ มีกฎหมายที่จะควบคุมบังคับหรือไม่ นอกจากนี้เรื่องแนวคิดในการอนุรักษ์ธรรมชาติก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่สำคัญ บางแห่งมีแนวคิดที่ดีในการพัฒนาแหล่งธรรมชาติเพื่อที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวหรือเพื่อเสริมสร้างการศึกษาให้แก่เยาวชน แต่ปัญหาที่มีอยู่ก็คือการขาดความคิด ขาดความชำนาญทางวิชาการเกี่ยวกับการจัดการที่ดีพอ ดังนั้น จึงปรากฏภาพที่มีร้านค้าขายอาหารหรือของที่ระลึกในพื้นที่ธรรมชาติอย่างไม่เป็นระเบียบ เป็นต้น

ประเด็นปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

- 1) คุณภาพของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่ตระหนักรถึงการท่องเที่ยวอย่างรู้คุณค่าและช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อม
- 2) การบุกรุกพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเพื่อประกอบอาชีพ เช่น ร้านขายของที่ระลึก แผงลอย เป็นต้น
- 3) ปัญหาจากยะ ซึ่งในช่วงฤดูท่องเที่ยวจะมียะในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวมาก
- 4) เจ้าหน้าที่และสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ
- 5) ขาดการประชาสัมพันธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยว เนื่องจากมีเพียงประชาชนบริเวณใกล้เคียงเท่านั้นที่นิยมไปพักผ่อน
- 6) การคุณภาพไม่สะทวကต่อการเดินทางหรือไม่มีถนนเข้าถึง เป็นต้น

แนวทางการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ในปัจจุบันความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์ยังไม่อยู่ในระดับที่น่าพอใจ ทั้งในกลุ่มของผู้บริหารผู้ตัดสินใจ และผู้ประกอบการ ตลอดจนประชาชนทั่วไป ดังนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องให้มีการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องของการอนุรักษ์อย่างมีประสิทธิภาพ

ระดับผู้บริหารและผู้ตัดสินใจจะต้องดำเนินการโดยเร่งด่วน เพราะยังมีผู้บริหารทั้งระดับประเทศและระดับห้องถีนที่ยังไม่เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนาอีกมาก ต้องมีวิธีการที่จะแทรกความรู้เพื่อให้เกิดการตัดสินใจที่ถูกต้อง มิใช่มุ่งแต่เฉพาะการตอบสนองผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ หรือสร้างกระแสความนิยม รวมไปถึงการแสวงหาชื่อเสียง ซึ่งบ่อยครั้งทำให้มีการตัดสินใจดำเนินการโดยมุ่งผลประโยชน์เพียงด้านเดียว แต่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมกับสภาพธรรมชาติอย่างรุนแรง

ในกลุ่มผู้ประกอบการต่างๆ นับว่าเป็นกลุ่มที่อาจก่อให้เกิดปัญหาได้มาก แต่ในขณะเดียวกันถ้ากลุ่มผู้ประกอบการได้ทำการสำรวจแล้ว จะสามารถวางแผนการประกอบกิจการต่างๆ ได้โดยสอดคล้องกับแนวทางการอนุรักษ์ และบ่อยครั้งที่พบว่าการทำให้เกิดความเสื่อมโทรมกับแหล่งธรรมชาตินั้น เป็นเพราะผู้ประกอบการไม่ทราบว่าผลจะเป็นไปเช่นนั้น หรือให้ความสำคัญในการประเมินความเสี่ยงน้อยเกินไป รวมทั้งอาจเป็นเพราะไม่ได้แสวงหาความรู้ หรือเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่มีใช้ในการป้องกันปัญหาเหล่านั้น

กลุ่มประชาชนทั่วไปซึ่งหมายความถึงชุมชนในท้องถิ่นซึ่งมีความสำคัญมาก นอกเหนือจากการต้องเพิ่มพูนความตระหนักในแหล่งธรรมชาติที่ดีนั้นเกี่ยวข้องและมีประโยชน์อย่างไรต่อชุมชนนั้นๆ แล้วยังต้องขยายความถึงความสำคัญของแหล่งธรรมชาตินั้นๆ ต่อระบบเศรษฐกิจรวมด้วย การให้ชุมชนได้มีส่วนให้ความเห็นและมีความเข้าใจในการประเมินคุณค่าแหล่งธรรมชาติ เป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้ชุมชน ตระหนักและเห็นถึงคุณค่าของแหล่งธรรมชาตินั้นๆ มาจากนั้น ในขณะเดียวกันต้องเสริมสร้างความเข้าใจด้วยว่าหลักการของกรอบอนุรักษ์นี้ ต้องรวมไปถึงการส่งเสริมรักษาและการใช้ประโยชน์โดยไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรม รักษาการตัดสินใจที่ถูกต้อง รักษาภาระและห่วงเห็นคุณและบูรณะในส่วนที่เสื่อมโทรมให้ดีขึ้นด้วย

ในการปฏิบัติงานแหล่งธรรมชาติประเภทภูเขาอันควรอนุรักษ์ ควรดำเนินการดังนี้

1. ศูนย์กลางข้อมูลพิจารณาแหล่งธรรมชาติประเภทภูเขา ที่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ เป็นพิเศษเพื่อส่งเสริมรักษา โดยมีการวางแผนรายละเอียดในการอนุรักษ์สำหรับแต่ละแหล่งธรรมชาติ

2. ประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานของรัฐและภาคธุรกิจที่จะมีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลเรื่องภูเขา เช่น กรมป่าไม้ กรมทรัพยากรรฟี ภาคธุรกิจเอกชนทั้งด้านการใช้ทรัพยากรและใช้พื้นที่ เช่นคณะกรรมการป่าชุมชน ผู้มีสัมปทานทำไม้ ผู้ทำกิจกรรมย่อยหิน ผลิตปูนซีเมนต์ ปูนขาว ฯลฯ ให้ได้รับความรู้ความเข้าใจ และรู้ว่า “ภูเขา” ไหนที่ได้ชั้นทะเบียนเป็นแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ และให้แนวคิดในการปรับปรุงกิจกรรมในพื้นที่นั้นๆ เพื่อมิให้เกิดปัญหาด้านความเสื่อมโทรม

3. ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนในพื้นที่รู้จักแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ และได้ทราบถึงความสำคัญของแหล่งธรรมชาตินี้ๆ โดยอาศัยคู่มือการจัดการแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ ซึ่งกลุ่มที่ต้องเน้นด้วยอีกกลุ่มคือ เยาวชน ซึ่งควรจะได้รับรู้ถึงสิ่งที่ควรอนุรักษ์นั้น
4. สร้างเครือข่ายของชุมชนในการค่อยป้องกันไม่ให้มีการลักลอบทำลายแหล่งธรรมชาติ และมีระบบการรายงานเข้าส่วนกลาง ได้อย่างรวดเร็วเพื่อการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ
5. ส่งเสริมให้มีการอบรมและสร้างสามัญสำนึกให้ประชาชน เกิดความรู้สึกห่วงเห็นและเห็นคุณค่าของธรรมชาติ
6. จัดให้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบดูแลความชำราบแก่น้ำท่องเที่ยว และเพิ่มปริมาณดังรองรับขยายให้เพียงพอในช่วงฤดูท่องเที่ยว
7. ให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ สถานที่หรือแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ในแต่ละจังหวัด

ตารางที่ 3.3 สถาปัตยทางสิ่งแวดล้อมธุรกิจในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 3

จังหวัด	แหล่งสิ่งแวดล้อมธุรกิจ	ประเภท	สถานการณ์และสภาพปัญหา	แนวทางแก้ไขปัญหา
น่าน	1. อุทยานแห่งชาติติดภูเขา 2. อุทยานแห่งชาติแม่ริม 3. อุทยานแห่งชาติรีวัน 4. อุทยานแห่งชาติชุมแสง 5. อุทยานแห่งชาติบุนนาค 6. อุทยานแห่งชาติน้ำหนาว 7. อุทยานแห่งชาติถ้ำสังข์เงิน 8. สถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 9. เศรษฐกิจนาโนเทคโนโลยี	ภูเขา	ปัจจุบันมีสิ่งแวดล้อมธรรมชาติซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญมาก ซึ่งแหล่งธรรมชาติทำได้ตามที่ควร	แหล่งธรรมชาติที่สำคัญมาก ซึ่งแหล่งธรรมชาติที่สำคัญทางท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เช่น ภูเขา ให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างมาก แต่ต้องมีการตรวจสอบให้แน่ชัดอีกครั้ง การพัฒนา ซึ่งแหล่งธรรมชาติที่สำคัญทางท่องเที่ยว เช่น ภูเขาก็ต้องดำเนินการอย่างระมัดระวัง โดยหันหน้าห้องเรียนและหันหน้าทางานส่วนกลางที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ให้มีการรักษาและรักษาภูเขานะสักอย่างเดียว จึงอย่าดึงทรัพยากรใน การบริหารจัดการที่ไม่ประดิษฐ์มาเพื่อรักษาให้อยู่ในสภาพธรรมชาติ สามารถที่จะเป็นแหล่งเพื่อการศึกษา วิจัยและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทย
	10. วนอุทยานถ้ำพาดู*	ถ้ำ	ทางหลวงสายน้ำตก ถึงแม้ว่าจะมีสถานที่ท่องเที่ยวท่องเที่ยวที่น่าสนใจ แต่ก็มีเที่ยวบินให้บริการจ้างหัวคนต่อหัวคนต่อหัวคน	ดำเนิน นักจากนี้แหล่งท่องเที่ยวต้องธรรมชาติ ต้องกล่าวถึงการจ้างหัวคนและสิ่งบริการ ด้านความต้องการที่ต้องมีการรักษาอย่างดี ที่สำคัญคือความสะอาดของน้ำ ปัญหาของน้ำด้วย
	11. долยสก็*			
	12. น้ำตกตีโภสพ*	น้ำตก		
	13. น้ำตกตามน้ำ	น้ำตก		
	14. น้ำตกหัวไก่	น้ำตก		
	15. ถ้ำมหาอม - ถ้ำหมาเวี้ยง*	ถ้ำ		

* เป็นแหล่งธรรมชาติอันควรยกย่องด้วยความสามารถด้านน้ำและรักษาไว้ ณ วันที่ 7 พ.ย. 32

ตารางที่ 3.3 สถาปัตยหาดีเมืองชุมชนชาติในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานส่งเสริมอาชญากรรมที่ 3 (ต่อ)

ลักษณะ	แหล่งจัดออกกฎหมายชาติ	ประเภท	สถานการณ์และสถานภาพนิยาม	แนวทางแก้ไขปัญหา
บุตรคิตติ์	1. อุทัยแนแหชาติถือสอยดาว 2. อุทัยแนแหชาติถือธรรมะ 3. อุทัยแนแหชาติคำน้ำหน้า 4. วนอุทยานเด็กใหญ่ 5. น้ำตกแม่พุด 6. หนองพระแสง 7. เก่อนเต็รเก็ต 8. เก่อนดินดอนแหษาชาติ 9. น้ำตกถือสอยดาว 10. ถนนป่าสน 11. น้ำตกสายพิทย์ 12. เบตเตอร์ไมเพลนส์สตูว์ป้า ภูเม็ย - ภูยอด 13. น้ำตกคาดหม	ภูษา ภูษา ภูษา น้ำตก หนองน้ำ หนองตาน หนองตาน น้ำตก น้ำตก น้ำตก ภูเขา น้ำตก ภูเขา น้ำตก ภูเขา น้ำตก น้ำตก น้ำตก น้ำตก น้ำตก	เป็นจุดเรื่องราวท่องเที่ยวเชิงล้ำนานา คลื่นลมอุดค ป่าหายไปบ้านแหล่งสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติมีอยู่ในวันนี้อย่างเต็มที่สุด นักท่องเที่ยวจำนวนมากเข้าสู่ แหล่งน้ำที่มีความหลากหลายท้องถิ่นและห่วงโซ่ แหล่งน้ำที่มีประวัติศาสตร์悠久ที่สุด สังบริการอิริยาบถความตระหนักรู้ไม่เพียงพอ แหล่งตาน ป่าชายชาน ลูกอย่างมีไม นานา民族ที่มี แหล่งตาน น้ำตกแห่งใหม่ๆ แหล่งจากาชาดการจัดการ น้ำตกแห่งใหม่ๆ น้ำตก อย่างเป็นระบบ น้ำตก ภูษา น้ำตก ภูษา น้ำตก ภูษา น้ำตก	แหล่งธรรมชาติที่มีความสำคัญมาก แต่ความเสี่ยงในการถูกทำลาย น้ำตกแห่งธรรมชาติหลักที่ส่วนใหญ่จะถูกจดจำความเรื้อรังนั้นนับรวมมาตั้งอยู่ มากและที่สำคัญมากจะเป็น “แหล่งน้ำที่มีความหลากหลายที่จะต้องมี การตรวจสอบให้แน่ชัดอีกครั้ง โดยหน่วยงานท้องถิ่นและหน่วยงาน ต่างๆ ตามที่มีประวัติศาสตร์悠久ที่สุด ให้มีการรักษาและรักษาไว้ให้เป็นแหล่งน้ำที่มีความหลากหลายที่สุด ธรรมชาติอนุรักษ์ก่อนหนึ่ง “ไม่แล้วก็คงต้องเตรียมการในการรับวิหารจัดการ ต่อไปอย่างเป็นระบบในอนาคตอันใกล้”

* เป้าหมายหลักของนักวิเคราะห์ความต้องการและรัฐมนตรี ผู้อ้วนที่ 7 พ.ศ. 32

ตารางที่ 3.3 สภาพปัจุบันที่เกี่ยวกับด้านน้ำที่มีพิษของสำนักงานติดตามและประเมินผลภาคที่ 3 (ต่อ)

อัจฉริยะ ภัยแล้ง	แหล่งต้องเฝ้าระวังมาตราตี่	ประกาย	สถานการณ์และสภาพน้ำปูน	แนวทางแก้ไขปัญหา
พิษภัย ภัยแล้ง	1. อุบายนแห่งชาติน้ำตกชัตติระภาร *	ภัยจากน้ำ	การเป็นศูนย์กลางของการคมนาคม	แหล่งน้ำธรรมชาติที่มีความสำคัญมาก แต่ความเสี่ยงในการถูก นำออกน้ำอย่างต่อเนื่องต้องห้ามให้ล่าสุดในทันที ไม่ใช่แค่การห้าม นำออกน้ำอย่างต่อเนื่องต้องห้ามให้ล่าสุดในทันที ไม่ใช่แค่การห้ามนำออกน้ำ
	2. อุบายนแห่งชาติภูเขาเรืองค่า	ภัยจากน้ำ	อนดับที่ 1 ทางการดินดี รดไฟดัด	ทำลายผืนดินที่ต้องห้ามให้ล่าสุดในทันที ไม่ใช่แค่การห้ามนำออกน้ำ
	3. อุบายนแห่งชาติทุ่งเตาลงหลวง	ภัยจากน้ำ	เครื่องมือที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด	การบูรณะที่ต้องห้ามนำออกน้ำ
	4. ลำพาก้ำผล	ภัยจากน้ำ	ภัยที่มีสิ่งอิจฉาความต้องการและภัย	ห้ามนำออกน้ำ
	5. ล้วนรุกขชาติภู โภ邪南	ภัยจากน้ำ	ตัวอย่าง譬如พืชพรรณสำคัญของที่นี่	ห้ามนำออกน้ำ
	6. น้ำตกแกร่งซ้อง	ภัยจากน้ำ	ห้องเพี้ยวนั้นจะหายไป	ห้องเพี้ยวนั้นจะหายไป
	7. น้ำตกน้อย *	ภัยจากน้ำ	ทำให้เกิดกรรมการ	ห้องเพี้ยวนั้นจะหายไป
	8. น้ำตกแห่งโภสก *	ภัยจากน้ำ	ห้องเพี้ยวนั้นจะหายไป	ห้องเพี้ยวนั้นจะหายไป
	9. น้ำตกวรมภักดีกราดร	ภัยจากน้ำ	สิ่งอันน่ายกเว้นอย่างไม่มีที่ทางการ	ห้องเพี้ยวนั้นจะหายไป
	10. ล้านพันบุ่ม	ภัยจากน้ำ	พัฒนาที่ถูกต้องและไม่ก่อความเสียหาย	ห้องเพี้ยวนั้นจะหายไป
	11. ล้านพันแตก	ภัยจากน้ำ	สภาพแวดล้อมน้ำติดเชื้อ	ห้องเพี้ยวนั้นจะหายไป
	12. แมตรักษาพันธุ์ตัวปูเท่าน้ำขอขยายตัว *	ภัยจากน้ำ	ทำการจัดการที่ไม่เป็นระบบ	ห้องเพี้ยวนั้นจะหายไป
	13. ล้านแรก *	ภัยจากน้ำ	ดำเนินการ	ห้องเพี้ยวนั้นจะหายไป
	14. ล้าวังแดง	ภัยจากน้ำ	ดำเนินการ	ห้องเพี้ยวนั้นจะหายไป

* เป็นแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ตามเกณฑ์คุณภาพน้ำดี ไม่วันที่ 7 พ.ย.32

ตารางที่ 3.3 ตัวอย่างหาสิ่งแวดล้อมธรรมชาติในพื้นที่บินโดยของสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 3 (ต่อ)

จังหวัด	แหล่งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ	ผลกระทบและสภาพปัจจุบัน	สถานการณ์และสภาพปัจจุบัน	แนวทางแก้ไขปัญหา
พิจิตร	1. ป่าสัก * 2. ป่าğaกัด	หนอง, บึง ทะเลสาบ	ป่าสัก พื้นที่มีความลาดชันสูง ความสำคัญระดับชาติ แต่ขาดการ ประดูษมนพันธุ์ในร่องของภูเขาก่อนเที่ยว ป่าญาติพันธุ์ป่าญูหรือป่าขะนูลอย ซึ่งนักท่องเที่ยวขาดจิตสำนึก ขาดการ จัดการที่เป็นระบบ ป่าหายจะยังคงอยู่ ริมห้วยรวมเรց เมื่อจราจรทางชาน ขาดจิตสำนึกและการจัดการอย่างมีระบบ	ป่าเนินหลังธรรมชาติที่มีความสูงค่อนข้างต่ำ น้ำท่วมชั่วโมง เสื่อมในกระบวนการทำลายมาก่อนกัน ซึ่งแหล่งธรรมชาติไม่สามารถประเมิน แล้วอยู่ในเกณฑ์ที่น่าयานที่รับผิดชอบที่จะก่อสร้างผลกระทบและห้องถัง จำเป็นที่จะต้อง มีการดำเนินการอนุรักษ์อย่างร่วงคร่าว จัดการบริหาร โดยหน่วยงานท้องถิ่นหรือส่วนกอสงอย่างมีระบบ เพื่อ "ไม่ให้เกิดการ ทำลายแหล่งธรรมชาติใน พังจางธรรมชาติและมนุษย์ ในขณะเดียวกัน ก็ต้องพัฒนามาตรการในการป้องกันการทำลายในลักษณะต่างๆ

* ป่าเนินหลังธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ตามติดตามรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 พ.ย. 32

3.3 สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่มีความเกี่ยวเนื่องกับสิ่งที่มนุษย์ได้สร้างหรือกำหนดขึ้น ทั้งในอดีตและปัจจุบันที่มีคุณค่าในทางศิลปะ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี เทคโนโลยีและรวมถึง ศิลปกรรมเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมด้วย หรืออีกนัยหนึ่ง หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างการสังสรร ที่มี คุณค่ากับสิ่งต่างๆ โดยรอบ ศิลปกรรม เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ เป็นมรดกทางปัญญา เป็นรากฐาน การศึกษาประวัติศาสตร์ โบราณคดีและศิลปวัฒนธรรม ซึ่งสามารถจัดประเภทเหล่าศิลปกรรมอย่างกว้างๆ ได้ 2 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. ชาการยธรรม หมายถึง บรรดาสิ่งก่อสร้าง อาคาร สถาปัตยกรรม รูปเคารพ สารน้ำ โบสถ์ วิหาร ซึ่งเคยใช้สอยมาแต่ในอดีตแต่ได้ร้างไป เพราะเหตุใดเหตุหนึ่งพร้อมกับสังคม ประเพณี ซึ่งไม่มี ความสัมพันธ์กับสังคมปัจจุบันจนกระทั่งสภาพของศิลปกรรมนั้น มีลักษณะเป็นชากรากฐานทางอารยธรรม ในอดีตมากกว่าการเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ ใช้สอยในปัจจุบัน เช่น ภูมิปัญญา วัดวาอาราม ปราสาท

2. ศิลปกรรมที่ใช้ประโยชน์เป็นศิลปกรรมที่ยังคงใช้ประโยชน์ทางการใช้สอย และสืบทอดประเพณี ทางศิลปกรรม เช่น พระราชวัง พระอุโบสถ วิหาร เกี้ยยว พระพุทธรูป ซึ่งประชาชนยังใช้สอยเป็นที่ สักการะ และแสดงความนับถือ หรือปีอมปราการ คลอง บ่อ น้ำ รวมทั้งบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย บ้านตลาด ฯลฯ ที่ยังคงมีประโยชน์ใช้สอยต่อมาจนถึงปัจจุบัน

เพื่อเป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความยั่งยืน หน่วยงานที่มี หน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้กำหนดนโยบายและ แผนการส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540 – 2559 ซึ่งเป็นการดำเนินงานในระยะยาวขึ้น โดย ในส่วนที่ 3 เขตอนุรักษ์และพื้นที่คุ้มครองลิ่งแวดล้อม มาตรา 43 ในกรณีที่ปรากฏว่าพื้นที่ได้มีลักษณะเป็น พื้นที่ที่มีคุณค่าทางธรรมชาติหรือศิลปกรรมอันควรแก่การอนุรักษ์ซึ่งอาจได้รับผลกระทบจาก กิจกรรมของมนุษย์ได้โดยง่าย และพื้นที่นั้นซึ่งมิได้ถูกประกาศกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์ให้รัฐมนตรี โดย คำแนะนำของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มีอำนาจออกกฎหมายรองกำหนดให้พื้นที่นั้นเป็นเขตพื้นที่ คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 3.4 แหล่งศิลปกรรมที่ขึ้นทะเบียนโบราณสถาน ในพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 3

จังหวัด	แหล่งศิลปกรรม	สถานการณ์และสภาพปัจจุบัน
น่าน	1. วัดพระธาตุแห่ง 2. วัดพระธาตุเขาน้อย 3. วัดพระธาตุช้างค้ำ 4. วัดพระธาตุกู่คำ 5. พระปรางค์วัดพญาวัด 6. วัดส่วนดาล 7. พระปรางค์ในวัดพระยาพู 8. กำแพงเมืองเก่า 9. วัดพระธาตุคุอยแหงส 10. วัดนุญยืน 11. พระธาตุท่าด้อ 12. วัดหนองแดง 13. พระธาตุjomแจ้ง 14. พระธาตุพลูแซ่ 15. วัดพระธาตุนุญสกิด 16. พระธาตุบุญนาค 17. พระธาตุjomตอง 18. วัดพระธาตุjomพริก 19. วัดพระธาตุjomนาง 20. วัดหนองบัว 21. วัดหัวช่วง 22. วัดตีนแหลม 23. วัดภูมินทร์ 24. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ 25. วัดดอนนูล 26. صومกอมแจ้ง	ในโบราณสถานหลายแห่งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีประชาชนเดินทางไปเยี่ยมชม จะมีการติดตั้งป้ายบรรยายข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวไปบดบังทัศนียภาพของโบราณสถานและจำนวนป้ายที่มีมากและ ข้อมูลซ้ำซ้อนมาก ด้านการทำลายไม้ค้อymป่ารกน เนื่องจากส่วนใหญ่ยังมีการใช้งานอยู่ในปัจจุบัน แต่มีปัญหาเกี่ยวกับการบุกรุกช่องแซมเปลี่ยนแปลงสภาพโดยขาดการศึกษาที่ดีเพียงพอ ทำให้โบราณสถานหลายแห่งเสื่อมคุณค่าไป รวมถึงมีการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างมากเกินไปในพื้นที่ใกล้เคียง และการคมนาคมโดยยานพาหนะขนาดใหญ่ในบริเวณใกล้เคียงทำให้เกิดการทรุดตัวของโบราณสถาน

ตารางที่ 3.4 แหล่งศิลปกรรมที่ขึ้นทะเบียนโบราณสถาน ในพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานสั่งแวดล้อมภาคที่ 3 (ต่อ)

จังหวัด	แหล่งศิลปกรรม	สถานการณ์และสภาพปัจจุบัน
พิษณุโลก	<ol style="list-style-type: none"> วัดพระศรีรัตนมหาธาตุฯ พระพุทธชินราช ปรางค์ประชานและพระอัญชารส วัดจุฬามณี วัดอรัญญิก วัดเจดีย์ยอดทอง ศาลาสมเด็จพระนเรศวรมหาราช วัดราชบูรณะ วัดนางพญา วัดวิหารทอง พระราชวังจันทน์ กำแพงคูเมือง วัดราชคีรีหริรัญาราม เขาสนอแคลง 	<p>โบราณสถานหลายแหล่งเสื่อมคุณค่าไป รวมถึงมีการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างมากเกินไปในพื้นที่ใกล้เคียง และการคมนาคมโดยยานพาหนะขนาดใหญ่ในบริเวณใกล้เคียงทำให้เกิดการทรุดตัวของโบราณสถาน ขาดการดูแลรักษาสภาพโบราณสถานปล่อยให้เกิดความเสื่อมโทรม มีฐานะและสิ่งก่อสร้างดังอยู่บริเวณโบราณสถานหนาแน่น จึงก่อให้เกิดผลเสียต่อทัศนียภาพโดยรวม ประชาชนขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ เช่นพระพุทธชินราชที่ได้ทำการบูรณะไปแล้วตั้งแต่ปี 2546 ซึ่งในปัจจุบันเกิดปัญหาคือ องค์พระมีความหมองเร็วกว่าปกติ เนื่องจากผู้ที่ทำความสะอาดใช้อุปกรณ์ที่ผิดประเภทในการทำความสะอาดองค์พระ เป็นต้น</p>
อุตรดิตถ์	<ol style="list-style-type: none"> ศาลากลางเมืองพิชัย อนุสาวรีย์พิชัยด่านหัก หลวงพ่อเพชรวัดท่าถนน วัดธรรมนาธิปไตย วัดใหญ่ท่าเสา จิตรกรรมฝาผนังวัดกลาง วัดพระฝาง วัดเอกสาร บ้านหัวค่า วัดพระแท่นศิลาอาสน์ วัดพระยืนพระพุทธบาทยุคล เวียงเจ้าเงาะ 	<p>สภาพโบราณยังอยู่ในสภาพที่คงเดิมเนื่องจากยังมีการใช้งานอยู่ในปัจจุบัน ต้องมีการดูแลรักษามากขึ้นหากปล่อยไว้อาจทำให้เกิดความเสื่อมโทรมมากยิ่งขึ้นซึ่งอาจเกิดได้จากประชาชนซึ่งขาดความรู้ในการบูรณะ รวมถึง กับจากธรรมชาติที่สามารถทำลายได้อย่างรวดเร็วซึ่งต้องมีมาตรการเพื่อคุ้มครองโบราณสถานเหล่านี้</p>

ตารางที่ 3.4 แหล่งศิลปกรรมที่ขึ้นทะเบียนโบราณสถาน ในพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 3 (ต่อ)

จังหวัด	แหล่งศิลปกรรม	สถานการณ์และสภาพปัจจุบัน
	13. วัดพระบรมธาตุทุ่งยัง 14. วัดดอนลีก 15. วัดเจดีย์คีรีวิหาร 16. อนุสาวรีย์เจ้าฟ้าย่ามกุmar 17. บ่อเหล็กน้ำพี้ 18. อนุสาวรีย์พระศรีพนมมาศ 19. วัดกลางสารค	
พิจิตร	1. อุทยานเมืองเก่าพิจิตร 2. ศาลหลักเมือง 3. วัดพระธาตุ 4. วัดเขaruปช้าง 5. วัดท่าหลวง 6. วัดโรงช้าง 7. วัดพระพุทธนาทเขารวก 8. วัดท่าช้าง 9. วัดหริรัญญาaram (วัดบางคลาน) 10. วัดโพธิ์ประทับช้าง 11. วัดนครชุม 12. วัดหัวดง 13. วัดศรีมหาธาตุ 14. วัดพุทธมงคล	สภาพโบราณสถาน โดยทั่วไปยังอยู่ในสภาพที่คงเดิม ซึ่งมีบางส่วนที่ทรุดโทรมไปบ้างเนื่องจากปัจจุบันนี้ ท่วมซ้ำซาก จึงต้องมีมาตรการป้องกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งต้องให้ประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้ร่วมในการจัดการ โบราณสถานของท้องถิ่นต่อไป กัยธรรมชาติ ได้แก่ น้ำท่วม

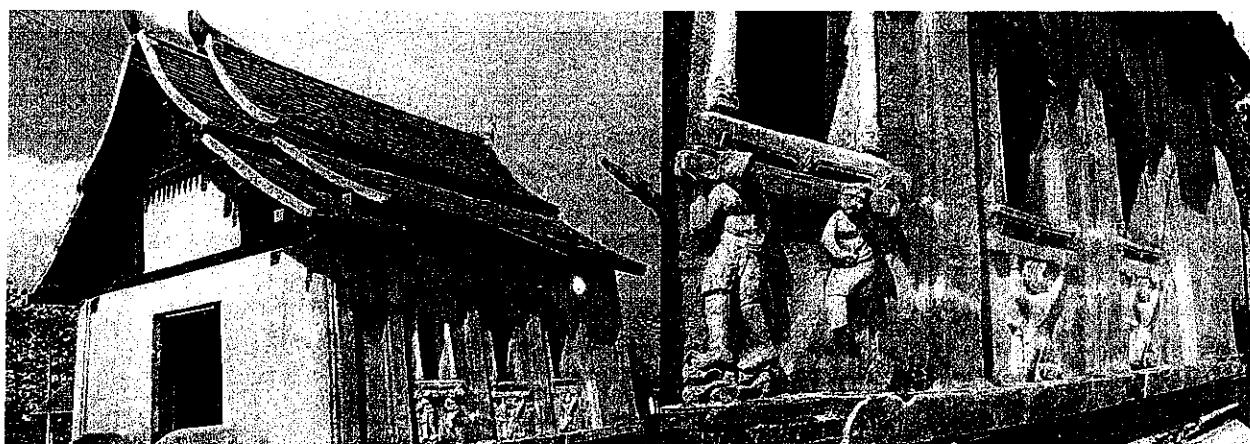
ที่มา : เอกสารเผยแพร่ประจำจังหวัด สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาภาคเหนือ เขต 2, 3, 4.

สำนักงานศิลปปักษ์ที่ 7 จังหวัดน่าน.

สำนักงานศิลปปักษ์ที่ 9 จังหวัดสุโขทัย.

สภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 3

1. ปัญหาความเสื่อมโกร泾ของศิลปกรรมและโบราณสถาน ทึ้งที่เป็นไปตามกาลเวลาและสภาพแวดล้อม และจากการกระทำของมนุษย์ทางตรง โดยความรู้สึกที่ไม่ถึงการณ์ หรือโดยเจตนาเพื่อประโยชน์ส่วนตน เช่น การลักลอบขุดเจาะ การรื้อทำลาย โยกย้าย ลักษณะไมย และเปลี่ยนแปลงรูปแบบของศิลปกรรม ที่นี่ด้าน
2. ความเสื่อมโกร泾ที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมในบริเวณศิลปกรรมและโบราณสถาน เนื่องจากการกระทำของมนุษย์ทางอ้อม และส่งผลกระทบต่อแหล่งศิลปกรรมและโบราณสถาน เช่น การใช้ที่ดินบริเวณแหล่งศิลปกรรมเป็นที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรม
3. ความสั่นสะเทือนอันเกิดจากการก่อสร้างและรบกวนทุกขนาดใหญ่วิ่งผ่าน การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมหรือภูมิสถาปัตยกรรมของโบราณสถานซึ่งก่อให้เกิดหักเหอุจุด ตลอดจนการสร้างสาธารณูปโภคต่างๆ โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อแหล่งศิลปกรรม
4. กษัตริย์ชาติ ได้แก่ การเกิดแผ่นดินไหว น้ำท่วมและไฟป่า เป็นต้น ซึ่งโดยส่วนใหญ่มีการสร้างชุมชนใกล้แหล่งน้ำธรรมชาติ ปัญหาที่พบโดยส่วนมากก็คือ น้ำท่วมขัง ทำให้สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมถูกทำลาย
5. การกระทำของมนุษย์ เป็นการกระทำที่ส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งเกิดผลเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เช่น การบุกรุกที่ดินและการก่อสร้างสิ่งใหม่ การขุดเจาะขุดคุยเพื่อหาสิ่งที่นี่ค่า เป็นต้น

ภาพที่ 3.3 สภาพความเสื่อมโกร泾ของแหล่งโบราณสถานที่ขาดการบูรณะซ่อมแซม

แนวทางการอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรม

1. ประชาชนในท้องถิ่นควรร่วมใจกันดูแลรักษาศิลปกรรมและโบราณสถาน ไม่ให้ถูกทำลายจากการท่องเที่ยวและกิจกรรมอื่นๆ
2. ภาครัฐควรมีมาตรการคุ้มครองและเอาใจใส่การอนุรักษ์ศิลปกรรมอย่างถูกต้องเหมาะสม
3. ส่งเสริมให้แหล่งวัฒนธรรม ศิลปกรรม และโบราณสถาน เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งรายได้ของประชาชน
4. ส่งเสริมให้เยาวชนมีบทบาทและกิจกรรมด้านศิลปกรรม ร่วมกับสถานศึกษา ครอบครัว และชุมชน
5. สร้างแรงจูงใจให้ประชาชนร่วมกันอนุรักษ์และเชิดชูศิลปกรรม วัฒนธรรม และโบราณสถาน
6. จัดให้มีกองทุนท้องถิ่น โดยระดมทุนจากภาครัฐ เอกชน และประชาชน เพื่อนำมาใช้ในการอนุรักษ์ศิลปกรรมของท้องถิ่น
7. เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์ศิลปกรรมและโบราณสถาน ให้แก่บุคลากรท้องถิ่น รวมทั้งนักเรียนนักศึกษา
8. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีบทบาทเข้ามาร่วมจัดการวางแผนอนุรักษ์ ปกป้อง และฟื้นฟูศิลปกรรมและโบราณสถาน ในท้องถิ่น
9. รัฐควรมีมาตรการควบคุมการนำเสนองของสืบต่างๆ ให้สนับสนุนการดำเนินการรักษาศิลปกรรมและโบราณสถาน